

ΝΕΩΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΑΙ.

Τὸν Ἀλεξάνδρου βίον καὶ Δημητρίου τῶν Ὑψηλάντων περιλαμβάνει πλήρη ἡ ἱστορία τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, οὗτινος ἐγένοντο ὁ μὲν πρῶτος τὸ κήρυγμα κατὰ τὸ 1821, ὁ δὲ δεύτερος ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους κατὰ τὸ 1829. Ἀλλὰ τὴν ἀρχαιοτέραν καταγωγὴν τούτων, ὡς ἀναγομένην, κατὰ τινας, εἰς τοὺς χρόνους τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ΙΑ΄ μέχρι τοῦ ΙΔ΄, καλύπτουσιν ἔτι ἱκαναὶ ἀμφιβολίαι, καὶ μόνον ἀπὸ τοῦ αἰῶνος ΙΗ΄ βεβαιοῦται αὕτη ἱστορικῶς, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου Ὑψηλάντου, υἱοῦ τοῦ ἐκ τῆς Τραπεζοῦντος καταβάντος εἰς τὸν Βόσπορον Ἀντιόχου.

Καὶ πίστις καθαρὰ πρὸς τὸ θεῖον, καὶ ὀρθὴ ἐπιμέλεια τοῦ βίου, καὶ ἀγνότατος ἑλληνισμὸς καὶ ἐργασίαι σπουδαιόταται, ἰδιαί τε καὶ ἐπίσημοι, ἀφορῶνται τὴν συντήρησιν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῆς ἐπιβουλῆς τῶν ξένων καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν Τούρκων, διέκριναν τοὺς Ὑψηλάντας μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἐν τῷ μακρῷ διαστήματι ὁλοκλήρου αἰῶνος. Ὁμοταγεῖς ἄλλαι ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν γενεῶν προσήνεγκον ἀληθῶς πολλοῦ λόγου ἀξίας ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν γραμμάτων ὑπηρεσίας· πρωτίστην ὅμως ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος κατέχει θέσιν ἡ Ὑψηλάντικὴ, διότι ὑψηλοφρονεστέρα πράγματι, ἅμα δὲ καὶ τολμηροτέρα, ἀναδειχθεῖσα διαδοχικῶς ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν, μόνην κυριεύουσαν ἰδέαν ἔσχε τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος, καὶ ἐπὶ ταύτης μόνῃς εἰργάσθη ἀποτελεσματικῶς διὰ πάσης αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας. Ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν φέρομεν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ λόγου ἡμῶν, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ Ἰωάννου Ὑψηλάντου.

Τὸ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καθιδρυθὲν πατριαρχεῖον τοῦ Ἰπικίου καὶ τῆς Λυχνιδοῦ (Ὀχρίδος) ὑπῆρχε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος ΙΗ΄, καίτοι μὴ ἀναγνωρισθὲν πώποτε παρὰ τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Ἡ ὑπαρξίς τούτου, καὶ ὡς μεμακρυσμένου ἐκ τοῦ κέντρου τῆς

Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὡς γειτνιαζόντος τῇ Αὐστρίᾳ, ἔδιδε χώραν εἰς ὑπενεργείας ἐπιδούλους, ἐπιτυχούσας περιοδικῶς τῆς ἀποχωρίσεως μεγάλου ἀριθμοῦ ἐκ τῶν ὀρθοδόξων Σλάβων διὰ τῶν μεταναστεύσεων. Περὶπτώσεις τοιαύτη ἔκοπτε μίαν ἰσχυρὰν πτέρυγα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καθ' ὅσον ἐν τῇ ἐνότητι καὶ τῇ ὁλομελείᾳ τῶν Ἑλλήνων καὶ Σλάβων ἐστηρίζετο πάντοτε ἡ πεπρωμένη ἐκδίωξις τῆς Τουρκικῆς φυλῆς καὶ ἡ ἀνάκτησις τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, οἷα ἀπερβρόφηθη μεταστᾶσα ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῶν ἀπογόνων τοῦ Ὀσμάνου. Ὁ Ἰωάννης Ὑψηλάντης, ἀνὴρ μεγαλοφυΐας, πολλῆς παιδείας καὶ ζήλου πρὸς τὰ πατρία, διιδὼν τὰς μεγάλας συνεπείας τοῦ κακοῦ τούτου, συνέλαβε τὴν ἰδέαν καὶ τὸ σχέδιον τῆς καταργήσεως τοῦ ἐν λόγῳ πατριαρχείου, ὡς τῆς κυρίας αἰτίας, καὶ διὰ τῆς διοικητικῆς ἐνότητος ὑπὸ τὸ ἐν κέντρον τοῦ Οἰκουμηνικοῦ πατριαρχείου συνδέσῃ ἐν τῷ μέλλοντι τοὺς περὶ αὐτὸ Σλάβους μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Τοῦ σχεδίου τούτου, καίτοι ὑποστηρικθέντος ὡς λίαν ὠφελίμου πολιτικῶς καὶ εἰς τὴν Τουρκικὴν ἐξουσίαν, ἐγένετο οὗτος τὸ θῦμα, διαβληθεὶς παρὰ τῶν ἐχόντων συμφέρον ξένων καὶ, τὸ παραδοξότερον, ὑποτεθεὶς παρὰ τῶν ἀκρίτων πάντοτε Τούρκων ὡς γερμανίζων καὶ ἐπίβουλος σύμβουλος.

Ἀλλ', ἂν ἀπέθανεν οὗτος σφαγεὶς, ἡ ἰδέα ἐξ ἐναντίας ἔμενε ζῶσα παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ. Αὐτῆς ἕτερον μέλος ὁμώνυμον, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀθανασίου Ὑψηλάντου Ἰωάννης, ἐφάμιλλος κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, ἐπραγματοποίησε ταύτην ἐπὶ τοῦ πατριάρχου καὶ ἐπίσης ζηλωτοῦ Σαμουήλ, μέγας ὢν διερμηνεὺς τῆς Πύλης. Ἡρξάτο ἄρα Ὑψηλάντης καὶ ἐπεραίωσεν Ὑψηλάντης τὴν περὶ ἐνότητος τῶν Σλάβων καὶ Ἑλλήνων ἰδέαν, δι' ἧς ἐπὶ αἰῶνα ὅλον ὁ Σλαβισμὸς ἦτο μία ἀμοιβαιότης ἀδελφική, μᾶλλον δὲ μία ταυτότης τοῦ Ἑλληνισμοῦ καθ' ὅλας τὰς περιοδικὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῆς Τουρκικῆς τυραννίας. Παρὰ τὸ μέγα τοῦτο καὶ ἐπίζηλον κατόρθωμα, καθ' οὗ ἐκινήθησαν τελευταῖον τοσαῦται, ὡς γνωστὸν, πολιτικαὶ ῥαδιουργίαι, ἱερατικαὶ ἀποστολαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἀποπλάνησεις, ὁ Ἰωάννης Ὑψηλάντης θαυμάζεται ἔτι, δι' ἣν συνῆψε συνθήκην τῆς Πρωσσίας μετὰ τῆς Τουρκίας, εἰσαγαγὼν οὕτω τὴν πρώτην εἰς σχέσεις πολιτικὰς μετὰ τῆς δευτέρας, καὶ βοηθὸν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καταστήσας τὸ στοιχεῖον τῶν Διαμαρτυρομένων.

Τοιαύτη ἐξωμαλύνθη ἡ ὁδὸς ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξάνδρου, υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου. Ἄνθρωπος ἔξοχος ἐπὶ μεγαλοφροσύνῃ καὶ πολιτικῇ ἱκανότητι, ἀνὴρ ἰδίως οἰκειώσας ἑαυτῷ ὅλην τὴν ἀπεριόριστον ὑπόληψιν καὶ ἐμπιστοσύνην τῆς εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, ὡς μέγας διερμηνεὺς μὲν, ἐχάραξεν ὑπὲρ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας τὰς βάσεις ἐποχῆς νέας διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Καϊναρτσικίου, ὡς ἡγεμῶν δὲ, ἐφήρμοσε ταύτας δι' ὅλης τῆς προσηκούσης ἐπιτυχίας, τείνων πρὸς τὸν ἕνα ὑπὲρ τῆς

Ἑλλάδος σκοπὸν, ὃν εἶχεν ὡς Ἕλληνα, καὶ ὥφειλεν ἔχειν ὡς Ὑψηλάντης. Αὐτὸς, πνεῦμα δημιουργὸν, ἐμόρφωσε τὴν Βλαχίαν πυρῆνα τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ τῶν σχολῶν, ὧν προῖον ἀνεδείχθησαν καὶ Ῥήγαι καὶ Γοβδελαὶ καὶ Βαρδαλάχοι καὶ ἄλλοι. Αὐτὸς, ὅλος ὢν ἑλληνισμὸς, ἐσχημάτισε τὴν Ἡγεμονεῖαν πρότυπὸν τι Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὸν βασιλεῖον διὰ νέας ὅλως διοικητικῆς, οἰκονομικῆς καὶ δικαστικῆς νομοθεσίας, διὰ τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς εὐημερίας, ἣν ἔδωκεν εἰς τὸν τόπον. Αὐτὸς, συνελόντι εἰπεῖν, διὰ τῆς παρασκευῆς ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἱκανοῦ τὸν ἀριθμὸν καὶ ἀξιωμαχοῦ, προσέθετο ὁρμητήριον ταύτην κατὰ τῆς Τουρκίας καὶ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐὰν δὲ καὶ τότε ἀπέτυχε τοῦ κυρίου καὶ μεγάλου αὐτοῦ σκοποῦ διὰ περιστάσεις, ἀπροόπτους ὅλως· ἐὰν καὶ ἔπειτα, ἡγεμονεύων ἐν Μολδαυίᾳ, εἶδε μεματαιωμένον τὸ διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος σχέδιον αὐτοῦ, ἐτοίμως παραδεχθὲν παρὰ τοῦ ἱπποτικοῦ κύτοκράτορος Ἰωσήφ β' κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1786· ἐξηκολούθησεν ὁμῶς, εἰς ὃν αἰετοῦ, τὴν μίαν αὐτοῦ ἐθνικὴν ἰδέαν μετὰ τῆς αὐτῆς αὐταπαρνήσεως, εἰ καὶ ἐκινδύνευσε πρὶν κίνδυνον σφαγῆς παρὰ τῶν Τούρκων, εἰ καὶ περιέπεσεν ἔπειτα εἰς ἐκουσίαν αἰχμαλωσίαν παρὰ τοῖς Αὐστριακοῖς μέχρι τῆς εἰρήνης τοῦ 1792.

Ἡ περὶ ἐξαφανίσεως τῶν ἰσχυρῶν Δερεβεγῆδων καὶ Γενιτσάρων ἰδέα, ἡ ἀντικατάστασις τοῦ ἀτάκτου διὰ τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐν γένει τὰ περὶ ἀναμορφώσεως μέτρα τοῦ Σελήμ Γ', ἦσαν ἡ εἰσήγησις καὶ τὸ σχέδιον τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου. Ταῦτα φαινόμενον μὲν εἶχον τὴν συγκέντρωσιν τῆς ἐξουσίας καὶ τὴν ἀπόλυτον ἐνίσχυσιν τοῦ Σουλτάνου, πράγματι ὁμῶς ἔτεινον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν ἀφεύκτως ἐπακολουθήσουσαν ἐξασθένησιν, ἥ καὶ αὐτὴν τὴν ἀποσύνθεσιν, τοῦ Τουρκικοῦ κράτους. Ἐν τοιαύτῃ ἐποχῇ καταλλήλῳ ἐπαχρυσιάσθη δ' Ῥήγας Φεραῖος ἀπόστολος τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας. Κατηρτισμένος ἠθικῶς παρὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ὠφελεῖτο ἤδη οὗτος προσλαμβάνων ἐν τῇ συνωμοσίᾳ αὐτοῦ καὶ τοὺς καταδιωχομένους παρὰ τοῦ Σουλτάνου Δερεβεγῆδας.

Τοιοῦτου μεγαλοπράγμονος πατὴρ διαδόχος ἄξιος, ἀλλὰ καὶ ἀποφασιστικώτερος, ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης διὰ πολλῆς ἐκαλλιέργησεν ἐπιτηδειότητος, μέγας διατελὼν διερμηνεὺς, τὸ σχέδιον τῆς ἐσωτερικῆς παραλυσίας τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, καὶ μεθ' ὅσα ἂν παρενέβαλλε προσκόμματα ἢ οὐσιωδῶς σκληρύνασα τότε τὰ μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων πράγματα προδοσίᾳ κατὰ τοῦ Ῥήγα. Μόνον ἔχων κέντρον ἐνεργείας τὴν παράδοσιν τῶν προγόνων αὐτοῦ, καὶ μόνον σημεῖον τὴν πολιτικὴν τῆς πατρίδος ἀνάστασιν, πανταχοῦ ἔτεινεν οὗτος ὄμμα καὶ ἐλπίδας, καθ' ἣν ὑπηγόρευον ἀνάγκη αἱ περιστάσεις, καὶ πανταχόθεν παρεσκευάζετο διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ εὖνουν καὶ συνεργὸν τὸ περὶ Ἑλλάδος πνεῦμα,

νῦν μὲν τῆς Πρωσσίας καὶ Αὐστρίας, νῦν δὲ τῆς Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας.

Ὡς τοιοῦτος ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης, ἀντικείμενον βλέπων εἰς τὰς ἐλπίδας καὶ τὸν προορισμὸν τοῦ ἑλληνισμοῦ πάντα ἐν τῇ Ἀνατολῇ στρατιωτικὸν σταθμὸν τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, ἀντετάχθη κατὰ τῶν σχεδίων αὐτοῦ, δι' ἧς συνῆψε συμμαχίας τριπλῆς τῆς Ἀγγλίας, Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας· καὶ, ὥς ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὴν Δακίαν, οὕτω καὶ αὐτὸς τὴν Ἑπτάνησον θεωρῶν ὁρμητήριον ἁρμοδίον ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος, ἀφείλε τὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ νικητοῦ τῆς Ἑννετίας, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν ἔθηκε τῆς Πύλης, ὥς κράτος μὲν αὐτόνομον καὶ αὐτοδιοίκητον, ὥς μέρος δὲ τῆς ὅλης ἑλληνικῆς περιφερείας.

Περιπλεχθέντα ἀκολουθῶς τὰ πράγματα, ἀπεμάκρυναν ἐκ τοῦ κέντρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦτον, ὥς πρόσωπον ἐπιβρόχης πρωτίστης. Ὁ λόγῳ διορισμὸς αὐτοῦ ἐν τῇ ἡγεμονείᾳ τῆς Μολδαυίας ἦτο πράγματι ἔμμεσος ἐξορία. Ἀλλ' ἐδέησεν, ὀφείλομεν εἰπεῖν, καὶ ἡ περίστασις αὕτη, ὅπως συλλάβῃ τὰς ἀγαθωτέρας περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου ιδέας ἡ πλειονοψηφία τῆς Εὐρώπης. Καθὼς ἡ ἡγεμονεία τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τὴν Βλαχίαν, οὕτω καὶ ἡ τοῦ Κωνσταντίνου διὰ τὴν Μολδαυίαν ὑπῆρξεν ἐν εὐεργέτημα, καθ' ὃν ἂν ἑτέρου χρόνον ἡ Τουρκικὴ ἐξουσία καὶ τὸ κράτος ἐν παραλυτικῇ ὅλως διέκειντο καταστάσει ἕνεκα τῶν συνεπειῶν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ κατὰ τῶν Δερεβεγῆδων σχεδίου, ἥτοι τῶν ἀνταρσιῶν καὶ τῶν ἐμφυλίων κατασπαραγμῶν. Κατάστασις τοιαύτη ἀδύνατον τοῖς πᾶσιν ἐδείκνυε τὴν περαιτέρω διατήρησιν κράτους ξένου, γεννηθέντος ἐν τῇ βαρβαρότητι, ἀνεπιδέκτου βελτιώσεως, καὶ ζήσαντος πρὸς αἵσχος τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰ μὴ δ' ἐγίγνετο τότε πρόσκομμα ὁ Ναπολέων, διανοούμενος ὥς μόνην δυνατὴν θεραπείαν, οὐχὶ τοῦ κράτους τὴν ἀντικατάστασιν, ἀλλὰ τῆς δυναστείας αὐτοῦ τὴν μεταλλαγὴν δι' ἄλλου μουσουλμανικοῦ ἐπίσης στοιχείου, τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα, ἦττον περιπεπλεγμένον ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐλύετο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, καὶ τὴν ἀργοῦσαν κληρονομίαν αὐτῆς ἀνέκτα ἡ Ἑλλάς, δι' ἣν ἐν τῷ προσώπῳ τῶν Ὑψηλάντων ἔφθασε συλλαβοῦσα ἡ Εὐρώπη μεγάλην ιδέαν καὶ πίστιν περὶ τε τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν Ἑλλήνων.

Ἐκ τῆς ιδέας αὐτῆς ὁρμώμεναι ἡ Πρωσία, Ἀγγλία καὶ Ῥωσία, ὑπεστήριξαν παρὰ τῇ Πύλῃ τὸν Κωνσταντῖνον Ὑψηλάντην διὰ τὴν ἡγεμονείαν τῆς Βλαχίας, λόγῳ μὲν ὥς τὸν ἱκανώτερον κατὰ τῶν λυμαινομένων τὴν Δακίαν καὶ τὰ περὶ τὸν Ἰστρον ἀνταρτῶν Δερεβεγῆδων, πράγματι δὲ ὅπως θέσωσι τοῦτον ἐν καταστάσει ἐνεργείας ἁρμοδιωτέρα. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐδικαίωσεν ἐντελῶς τὰς ἐξόχους περὶ ἑαυτοῦ πεποιθήσεις τούτων, συνδέσας μὲν διὰ τῆς ὁμοφροσύνης τὰς δύο ἡγεμονείας, καταφανίσας δὲ τὰς παρὰ τὸν Ἰστρον δυνάμεις τῶν Τούρκων διὰ τῶν ἰδίων μᾶλλον Τούρ-

κων, καὶ ἐξομαλύνας οὕτω τὴν ἄγρουν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλ', ὅπως ἐπιτύγῃ καὶ τῆς συσσωματώσεως στρατοῦ ἱκανοῦ πρὸς ἐπιχείρησιν τοιαύτην, παρενέβαλε, κατὰ τῆς δυσπιστίας τῆς Πύλης καὶ τοῦ μυστικοσυμβουλίου τῶν Τουϊλλερίων, τὴν Πρωσσίαν πρῶτον καὶ τὴν Ῥωσσίαν ἔπειτα. Ἐπὶ τέλους δὲ ἀτυχήσας διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ, ὑπεκίνησε τὴν Σερβίαν εἰς ἐπανάστασιν, ἐφοδιάσας αὐτὴν καὶ δι' ὅπλων καὶ διὰ τηλεβόλων, ἵνα καταναγκάσῃ οὕτω τὴν Πύλην εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν ἄδειαν περὶ μεγάλης στρατολογίας. Ἀλλ' ἀποτυχὼν καὶ τούτου, διότι ἡ Πύλη ἐδείχθη παραδεχομένη τὰς προτάσεις τῆς Σερβίας πρὸς ἀποφυγὴν κακῶν δεινότερων, ἔνθεν μὲν ἐματαίωσε πάντα τοιοῦτον συμβιβασμὸν διὰ τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν γενναίων Σέρβων καὶ τῆς ἐξακολουθήσεως τοῦ πολέμου, ἔνθεν δὲ κατιώρθωσε τὴν πλήρη συνεννόησιν τῆς Ῥωσσίας, Αὐστρίας, Ἀγγλίας καὶ Πρωσσίας ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκην τοῦ σχηματισμοῦ ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις καὶ τῇ Σερβίᾳ κέντρου ἰσχυροῦ κατὰ τῆς ἐπιβροῆς καὶ τῶν κινημάτων τῶν ἐν τῇ Δαλματίᾳ Γάλλων. Τόσῳ ἐπιτηδεῖαν καὶ τόσῳ θαυμαστὴν ἔκαμε πάντοτε χρῆσιν τῶν περιστάσεων, συμβιβάζων τοὺς περὶ Ἑλλάδος κυρίους σκοποὺς αὐτοῦ πρὸς τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα ἐκάστης τῶν Δυνάμεων. Τοιοῦτον δὲ νῦν καὶ τοιαύτην ἱκανότητα βλέπων ὁ Ναπολέων, ἠθέλησε δις, ἵνα προσελκύσῃ ταύτην εἰς τὸ σύστημα αὐτοῦ, ἀλλ' ἠστόχησε. Ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης ἦτο ἀνώτερος πάσης προσωπικῆς φιλοδοξίας καὶ παντὸς ἀτομικοῦ συμφέροντος.

Ὡς εἵπομεν, τὸ ζήτημα περὶ στρατολογίας καὶ ἰσχυροῦ κέντρου ὑπεστηρίχθη ὑπὲρ τοῦ Ὑψηλάντου παρὰ τῇ Πύλῃ ὑπὸ τῶν τεσσάρων ὁμοῦ Δυνάμεων· ἀλλ' ἡ Γαλλία, ῥίψασα τότε τὸν περὶ τῶν ὅλων κύβον διὰ τῆς ἐσπευσμένης ἀποστολῆς τοῦ Σεβαστιάνου, ὑπερίσχυσε παρὰ τῷ Σουλτάνῳ καὶ τὴν ἀνάκλησιν, ἥτοι τὴν ἀποχεφάλισιν, τοῦ Κωνσταντίνου ἐπέβαλε. Αὐτὴν ὁμῶς προλαβὼν, ἀνεχώρησεν οὗτος ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ καὶ στρατιωτικῇ τάξει διὰ τῶν Αὐστριακῶν ὁρίων εἰς τὰ τῆς Ῥωσσίας· ἐκεῖθεν δὲ, ὡς καὶ ἐν τῇ Πητροπόλει προσκληθεὶς παρὰ τοῦ Αυτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐπεμελήθη ἀνενδότως, ἢ ὅπως κατορθώσῃ τὴν ἐνοπλον ἐπέμβασιν ταύτης εἰς τὰς Ἡγεμονείας, καὶ ἰσχυροποιούμενος οὕτω ἐκτελέσῃ τὸ κατὰ τῆς Τουρκίας σχέδιον. Ἀληθῶς ἡ ἀπειλητικωτάτη ἀντιπαράστασις τῆς διπλωματίας τῆς τετραπλῆς συμμαχίας ἀνέτρεψεν ἀνευ ἀναβολῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ πάντα, καὶ ἀντεπέβαλε τὸν Ὑψηλάντην ἐπὶ τῆς Βλαχίας· πλὴν οἱ καίριοι τῶν ἐπιφυλάξεων παρεληλυθότες ἦσαν πλέον· ὁ δ' Ὑψηλάντης, ταχυτέραν ἐπιδιώκων τῶν πραγμάτων τὴν κρίσιν, ἀνέβαλε τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ εἰς τὸ Βουκουρέστιον, μεχρισοῦ, ἢ κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1806, εἰσῆλθεν δ' Ῥωσσικὸς στρατὸς εἰς τὴν Μολδαυίαν ὑπὸ τὸν Μίχελσων.

Μεταθὰς κατόπιν καὶ οὗτος, ὑπεδέχθη μετὰ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ ὡς

σωτήρ καὶ ἐν Ἰασίῳ καὶ ἐν Βουκουρεστίῳ· ἀναγορευθεὶς δ' ἡγεμὼν καὶ τῆς Μολδαυίας αἰτήσῃ τῶν κατοίκων, ἔλαβε τὸν ὄρκον τῆς πίστεως καὶ τῆς ὑποταγῆς, ὃν ἔδωκαν αὐτῷ, ὡς ἀμέσῳ κυριάρχῃ, καὶ Μολδαυοὶ καὶ Βλάχοι. Ἡ Πύλη τότε ἐκήρυξεν ἀντάρτην αὐτὸν, καὶ ἐκδικουμένη κατὰ τοῦ υἱοῦ ἐβασάνισε καὶ ἐκαρatóμησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν πατέρα Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην. Ἀλλὰ τὴν νέαν ἐν τῇ Βλαχίᾳ καὶ Μολδαυίᾳ τάξιν τῶν πραγμάτων ἀνεγνώρισαν εὐθὺς οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων Δυνάμεων· ἐκ δὲ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ πρώτου αὐτοῦ δοκιμίου ἐλπίζων ὁ Κωνσταντῖνος συνεπῆ καὶ τὴν τοῦ κυρίου σχεδίου κατὰ τοῦ κέντρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἤρξατο, κηρυχθέντος μάλιστα τοῦ πολέμου καὶ παρὰ τῆς Τουρκίας, τὴν μὲν ἐπανάστασιν τῆς Σερβίας ὑποστηρίζειν διὰ πάσης σπουδῆς, ὅλας δὲ τὰς Σλαβικὰς φυλὰς παρασκευάζειν πρὸς ἓν κοινὸν καὶ συμπαγὲς κίνημα, ἴδιον δὲ στρατὸν σχηματίζειν δι' ἀποστολὴν τοιαύτην, καὶ πρὸς τὸν στρατάρχην Μίχελσων δίδειν τὰ πρακτικώτερα σχέδια ἐπιτυχίας βεβαίας.

Ἄλλ' ὁ ῥοῦς τῶν πραγμάτων εἰς ἄλλο ἔφερε καὶ τότε παρὰ τὸ προσδοκώμενον τοῦτο μέγα ἀποτέλεσμα. Ἐπέπρωτο ὅπως ἀποθῶσιν ἀτελεσφόρητοι ὡς πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ζήτημα τοσοῦτοι ἀγῶνες καὶ τσαῦται θυσίαι τοῦ μεγαλοφυοῦς τούτου ἀνδρός, ὅτε καὶ ὁ Ἀγγλος ναύαρχος Δουκουόρδ, καίτοι εἰσβαλὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὁ Ῥώσος στρατάρχης Μίχελσων, καίτοι εἰσελθὼν εἰς τὰς Ἡγεμονείας, εἰς ἀπλᾶς μόνον περιωρίσθησαν ἐπιδείξεις καὶ τὸ ἀθλιώτερον παρέστησαν πρόσωπον, ὁ εἷς χεῖρον τοῦ ἄλλου. Τὰ γεγονότα αὐτὰ, συνδεόμενα καὶ μετὰ ἄλλων πολλῶν, ὑπεχρέωσαν τὸν Κωνσταντῖνον, ἀποσυρθέντα εἰς τὰ ἴδια κατ' ἀνάγκην, ἵνα ἀφήσῃ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρῳ διαθήκην ἱερὰν τοὺς ἀκολουθούσους λόγους· « Ὑιέ μου, μὴ λησμονήσῃς ποτὲ, ὅτι οἱ Ἑλ-
« ληνες μόνον εἰς ἑαυτοὺς πρέπει νὰ στηρίζωνται, ὅπως γί-
« νωσιν ἐλεῦθεροι. » Ἀλήθεια θεία!

Παρεξέβημεν δι' ὀλίγων τοῦ κυρίου θέματος ἡμῶν, ἵνα δείξωμεν, ὅσον πνεῦμα ἐθνικὸν, ὅσον ἑλληνισμὸν καὶ διαγωγὴν γενναίαν ἐβεβαίωσαν, εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, οἱ πρόγονοι τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, καίτοι διατελοῦντες ὑπὸ τὴν μάχαιραν τυραννίας ἀγρίας καὶ αἱμοδιΐφου. Οὔτε ζωῆς ἢ ἀξιομάτων, οὔτε κόπων ἢ χρημάτων, ἐφείσθησαν οἱ μακάριοι ἐκεῖνοι ἄνδρες, τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γινόμενοι καὶ μόνῃ ὑπηρετοῦντες τῇ εὐγενεστέρᾳ τῶν ἰδεῶν, ἥτις ἦν τῆς πατρίδος ἢ σωτηρίας. Ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν, βίῳ ἀληθοῦς πίστεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδος, ὑφοῦται ὁ βίος τῆς Ἑλλάδος, οὐχὶ μόνον διότι ἐγέννησεν αὕτη τέκνα, ἐργασθέντα οὕτω σοβαρῶς καὶ ἀδιαλείπτως διὰ τὴν σωτηρίαν ταύτης, ἀλλὰ καὶ διότι περιελήφθη διὰ τῶν Ὑψηλάντων ἐν τοῖς μυστικοσυμβουλίοις μεγάλων ἐθνῶν, καὶ τὸ μέλημα ἐγένετο τῆς πολι-

τικῆς ἰσχυρῶν ἡγεμόνων μέχρι τοῦ σημείου τῆς αντικαταστάσεως τοῦ Τουρκικοῦ διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

Πρεσβύτερος τῶν πέντε υἱῶν τοῦ Κωνσταντίνου, ὁ Ἀλέξανδρος προ-
ωρίσθη, ἵνα ἐκπληρώσῃ τὰς εὐχὰς τῆς πατρίδος, μόλις παρελθούσης
πενταετίας ἀπὸ τῆς ἀποδιώσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, συμβάσης τῷ 1816.
Γεννηθεὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ 1792, ἐπαιδεύθη στρατιωτικῶς
ἐν Πετρούπολει ἀπὸ τοῦ 1806 δαπάνη τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου,
προήχθη ταχέως εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρε-
σίας τῆς Ῥωσσίας, ἠρίστευσε τῷ 1814 κατὰ τὴν μεγάλην μάχην τῆς
Λειψίας, ἀπολέσας καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα αὐτοῦ, ἠξιώθη τῆς ἰδιαιτέρας
ἐμπιστοσύνης τοῦ Αὐτοκράτορος ὡς ὑπασπιστῆς, καὶ κατὰ τὸ 1817 ἀνε-
δείχθη ὑποστράτηγος ἐν τῷ ἱππικῷ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς.

Ἀλλὰ, κληρονόμος πιστὸς τῆς παραδόσεως τῶν πατριωτῶν προγόνων
αὐτοῦ, φύσει δὲ καὶ ἤθει συγκεκροτημένος δι' ἔργα μεγάλα καὶ τέκνον
τῆς πατρίδος ἐκ τῶν σπανιωτέρων, ἐθεώρει δεύτερα καὶ ἀξιῶσεις καὶ δό-
ξαν καὶ ὅλα ἐν ξένοις στρατοῖς καὶ τόποις τὰ ἀγαθὰ, μίαν δὲ μόνην εἶχε
λατρείαν ἐγκάρδιον τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ἕλληνα, καὶ ἓνα μόνον
ἔσωζε πόθον ἀχμαῖον τὸν τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας, ὡς Ὑψηλάντης.
Τὴν λατρείαν αὐτὴν καὶ τὸν πόθον τοῦτον πρὸς οὐδένα ἔκρυπτεν, οὐδ'
αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου ἐξαιρουμένου.

Διὰ ταῦτα ἑτοιμος ἔδωκε χεῖρα εἰς τοὺς πατριώτας τῆς Φιλικῆς Ἑται-
ρίας κατὰ τὸ 1820, καὶ ἐτοιμότερος ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ μεγάλου ἔρ-
γου τῆς ἐθνικῆς σωτηρίας. Αἰσθανόμενος, ὅτι ἐγεννήθη διὰ τὴν πατρίδα,
περιῆλθεν ἐν γνώσει εἰς τὰ ἐναντία, ἀφ' ἧς ὑψώθη περιωπῆς, ἄκρα τῆς
ἀπωλείας τοῦ στρατιωτικοῦ αὐτοῦ σταδίου, τῆς μεγάλης εὐθύνης, τῶν
ἐκτάκτων δαπανῶν καὶ τῶν βεβαίων κινδύνων. Τί ἄρα ἔμελε τῇ πατρίδι,
εἰ μὴ τοιαύτην ἦνοιγε τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν φωνὴν
ταύτης; Ἡ τίνα ὑπερβολὴν λέγομεν, παραδεχόμενοι ἐν τοιαύτῃ περι-
πτώσει ἀναπόφευκτον τὴν ὀπισθοδρόμησιν τῶν ἐλπίδων τοῦ ἔθνους, ἢ καὶ
τὴν ὅλην διάλυσιν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας; Ὡς ἔργον ἀνθρώπινον, αὕτη
ἔδειτο, πολυπλασιασθεῖσα καὶ ὀγκωθεῖσα, ἐνὸς ὀνόματος μεγάλου, ἐνὸς
προσώπου ἀξίου, ἀνδρὸς ὑπερόχου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔφερε καὶ τὰ τρία
αὐτὰ εἰδικὰ προσόντα, διότι ἀντιπροσώπευεν ἐν παρελθόν οἰκογενείας
λαμπρυνθείσης ἐπὶ πατριωτικοῖς αἰσθήμασι καὶ θυσίαις, διότι ἐβεβαίωσεν
ἑαυτὸν ἄξιον στρατιώτην, διότι, παρὰ τὴν μεγάλην περὶ ἑαυτοῦ ἐσωτε-
ρικὴν ἰδέαν καὶ βαρύτητα, ἀπήλαυε καὶ ἐξωτερικὴν ὑπόληψιν, οὐ μόνον

ὡς Ὑψηλάντης διὰ καταγωγὴν ἐνδοξον, ἀλλὰ καὶ ὡς Ἀλέξανδρος διὰ προσωπικὰ πλεονεκτήματα καὶ ἀριστείας.

Τὰ πράγματα ἐβεβαίωσαν τὴν ἀλήθειαν αὐτήν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ πατριωτικὴ ἐταιρία συνεπήχθη στερεωθεῖσα, προήχθη γιγανταίοις βήμασιν εἰς τὰ πρόσω καὶ ἠνδρώθη ἐν τῇ κοινῇ πεποιθήσει. Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ πάντες ἐνεθαῤῥύνθησαν, μᾶλλον δὲ τὸ ἥμισυ τοῦ παντός εἶδον τετελεσμένον. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πρόσωπον ἔκυψαν ὅλαι αἱ φιλοτιμίαι, προθυμηθεῖσαι μάλιστα, ἵνα μὴ μείνωσιν ὕστεραι, καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ σφόδρα ἐφεκτικοὶ ἐπίστευσαν ἄνευ ἐτέρου. Ἐν γένει δὲ, ὁ ζῆλος ἐκάστου εὔρει τὸ κέντρον, οἷον ἀπηρτεῖτο.

Οὕτω προωκονόμησε τὰ πράγματα ἡ Θεία Πρόνοια. Ὄταν ὁ Κωνσταντῖνος Ὑψηλάντης ἀπесύρθη τοῦ πολυμόχθου σταδίου τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἐργασιῶν αὐτοῦ, ἔγραψε πρὸς τὸν Ῥώσσον στρατάρχην Προσορόδσκην τὰ ἑξῆς. « . . . Ἐζήσα, ὡς ὁ πατήρ μου (Ἀλέξανδρος), ἄνευ μομφῆς. « Ὡς αὐτός, ἔπαθον καὶ ἀποθνήσκω ἄνευ γογγυσμοῦ διὰ τὸν « αὐτὸν σκοπὸν (τὸν τῆς Ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως). Ἀφίνω τὸ πα- « ράδειγμα ἡμῶν ὡς κλῆρον εἰς τὰ πολυάριθμα τέκνα μου. « Ἡ δὲ τελευταία ὑπὲρ αὐτῶν δέησίς μου πρὸς τὸν Θεὸν γίνε- « ται, οὐχὶ ἵνα ὦσιν εὐτυχέστερα, ἀλλ' ἵνα βιώσωσι καλὰ « καὶ ἔτοιμα πρὸς πάσας τὰς θυσίας, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν. » Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ὀρθόδοξε καὶ μεγαλοπράγμων ἡγέμων Κωνσταντίνε! « Τὸ κλέος σου οὐποτ' ἄλλυται » ἐν τῇ ἐθνικῇ δικαιοσύνῃ, ἐν τῇ ὀφειλο- μένῃ εὐγνωμοσύνῃ τῶν γενεῶν, καὶ δι' ἄλλα μὲν πλείστα, οὐχ ἥττον δὲ καὶ διὰ τὰ « χρυσᾶ ἔπη » σου ταῦτα, ὡς ἔπη συγκεφαλαιοῦντα τὴν ἠθικωτέραν καὶ πατριωτικωτέραν διαθήκην πατρὸς πρὸς τέκνα. Πεποι- θῶς ὀλοφύχως εἰς τὴν Θείαν Πρόνοιαν, παρέδωκας τὸ παράδειγμα σοῦ καὶ τῶν προγόνων σου μόνον κλῆρον εἰς τὰ τέκνα σου, ἅτινα οὔτε τὰς εὐχάς σου, οὔτε τῆς πατρίδος τὰς προσδοκίας ἐψεύσαντο, « ἔτοιμα πρὸς « πάσας τὰς θυσίας, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν, γενόμενα. »

Καὶ ἰδοὺ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν, τοῦ Νικολάου καὶ Γεωργίου, ἄρχεται τῷ 1821 τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν, ὁ δ' ἕτερος ἀδελφὸς Δημήτριος πέμπεται εἰς τὴν Πελοπόννη- σον πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Διὰ κινήματος τοιούτου ὡμολόγησεν ὁ Ἀλέξαν- δρος τὴν γενναιοτέραν ἀπόφασιν καὶ τὴν πατριωτικωτέραν αὐταπάρνησιν, καθόσον τὸ ἐκ τῶν Ἡγεμονειῶν κήρυγμα, σωτήριον διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔνεκα τῶν συνεπειῶν αὐτοῦ, ἦτο κυρίως διὰ τὸν Ὑψηλάντην ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς καταστροφῆς αὐτοῦ. Ὅσα ἂν διέτρεξαν ἐν ταῖς Ἡγεμο- νείαις, ἦσαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀντιδράσεως τοῦ τόπου καὶ τῶν ξένων πρακτόρων. Ἡ ἀντίδρασις ἐγέννησε τὴν διαφθοράν, καὶ αὕτη τὴν προ- δοσίαν. Τὸν Ὑψηλάντην οὐδόλως ἐλάνθανεν ἡ τοιαύτη τοῦ κινήματος

αὐτοῦ τύχη· ἀλλ' ἀπητεῖτο ἢ εἰς τὰ ὄπλα ὤθησις τῆς Ἑλλάδος μεθ' ὅλα τὰ μηδαμινὰ μέσα αὐτῆς· ἀπητεῖτο καιρὸς ἀρμόδιος, ὅπως εὐδοκιμήσῃ ἡ ἐπανάστασις ταύτης κατὰ τὴν πρώτην ἐποχὴν· τὸ διπλοῦν δὲ αὐτὸ ἀποτέλεσμα προτιθέμενος ὁ Ἀλέξανδρος, ἤρξατο τοῦ πολέμου μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, περιέπλεξε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἐν τῷ πνεύματι τῶν Τούρκων, ἐπαρουσίασεν ἐν μεγαλόγραφῳ τὸ μικρὸν, καὶ οὕτως ἐφείλκυσε καθ' ἑαυτοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν βορείων ἐπαρχιῶν ὅλας τοῦ τυράννου τὰς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν δυνάμεις, οὐχὶ εὐκαταφρονήτους ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἄλλως, μεμονωμένη ἡ πρώτη κίνησις τῆς Ἑλλάδος, ἦτο διὰ τοὺς Τούρκους τότε ζήτημα ἡμερῶν, ἢ τὸ πολὺ διμηνίας.

Τίς, ἐρωτῶμεν, ἐτόλμα τοιαύτην ἀπόλυτον αὐταπάρνησιν ὑπὲρ τοῦ ὅλου, τοιαύτην ἐν γνώσει προσωπικὴν θυσίαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος; Ἐκεῖνος βεβαίως, ὅστις ἐγνώριζεν, ὅτι « οἱ πρόγονοι αὐτοῦ ἐθυσιάσθησαν « διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν· μόνον δὲ κληῖρον ἔλαβεν, ἵνα γένηται « ἕτοιμος πρὸς πάσας τὰς ὑπὲρ πατρίδος θυσίας. » Ἀδιάφορον ἐντεῦθεν, εἴαν ἡ μάχη τοῦ Δραγασανίου ἐξέβαλεν ἐκ τῶν Ἠγεμονειῶν τὸν Ὑψηλάντην· τὸ ἀποτέλεσμα ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐγένετο, καὶ κατὰ τοῦ ἀποτελέσματος αὐτοῦ οὐδαμῶς ἴσχυσαν ἔπειτα τοσαῦται καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη κινηθεῖσαι πανταχόθεν ἐχθρικαὶ δυνάμεις. Ἀδιάφορον ὡσαύτως, εἴαν χριστιανικὴ τις λεγομένη κυβέρνησις ἐπισήμως ἠπάτησεν, ἐγκλείσασα τὸν Ὑψηλάντην καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐν τοῖς δεσμωτηρίοις τοῦ Μουγκατσίου· ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ὑψηλάντου ἦτο ἤδη ἔργον τετελεσμένον· ἐξῆ δὲ μόνον αὐτὸς, ἵνα ἴδῃ υἱοθετημένον παρὰ τοῦ χριστιανισμοῦ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ παρὰ δεδεγμένην τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἀληθῶς, τότε παρέδωκε τὸ πνεῦμα ἐν Κυρίῳ, ὅτε, ἢ κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1828, ἐβεβαίωθη μεταβαίνοντα ἐπὶ ἀγγλικοῦ μονακρότου εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, ὡς κυβερνήτην, τελευταίαν ἐκφωνήσας τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίαν ταύτην· « Δόξα σοι « ὁ Θεός! »

Καθὼς ἅπαντες οἱ συναγωνισταὶ καὶ ὁμογενεῖς σου, οὕτω καὶ σὺ, αἰοῖδιμε Ἀλέξανδρε, ἐδόξασας ἐκ καρδίας τὸν ἅγιον Θεόν, ἱκανοποιηθεὶς διὰ τοὺς σφαγέντας παρὰ τοῦ τυράννου δύο τῶν προγόνων σου, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν πάππον σου Ἀλέξανδρον· ἱκανοποιηθεὶς διὰ τὸν τοσαῦτα μοχθήσαντα καὶ ἑκατομμύρια δαπανήσαντα πατέρα σου Κωνσταντῖνον· ἱκανοποιηθεὶς τέλος πάντων, διότι, ὡς ἐκεῖνοι, οὕτω καὶ σὺ ἠρνήθης τὰ πάντα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐθυσιάσας ἑκατομμύρια, ἔβαλες δὲ τὸν πρῶτον τῆς ἐλευθερίας λίθον, ὑπέστης ἐξαετὲς περίπου μαρτύριον σκληρὸν, καὶ εἶδες κατεστραμμένην ὀλικῶς τὴν μεγάλην καὶ ἐνδοξὸν οἰκογένειαν, ἧς προΐστασο. Τὴν ἀποστολήν σου οὐδεὶς ἄλλος τῶν Ἑλλήνων ὑπισχνεῖτο, ἢ ἡδύνατο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

Τοῦ αὐτοῦ πατρικοῦ κλήρου ἔμπιστος φύλαξ καὶ τῶν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αἰσθημάτων κάτοχος ἀνεδείχθη καὶ ὁ Δημήτριος, δευτερότοκος τοῦ Κωνσταντίνου παῖς, καθ' ὅλον ἀγωνισθεὶς τὸν πόλεμον ἐν τῇ Ἑλλάδι. Ἡ οἰκογένεια ἄρα τῶν Ὑψηλάντων οὐχὶ μόνον προεκήρυξε τὸν πόλεμον διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλὰ καὶ συνηγωνίσθη καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν περίοδον διὰ τοῦ Δημητρίου.

Ὡς ἐθνάρχης ὑποδεχθεὶς παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ὁ Δημήτριος ἐγένετο τὸ κέντρον τῶν πολεμικῶν ἐργασιῶν κατὰ τὸ 1821, καὶ πρωτίστως ὑπηρέτησεν ὡς ἀνωτάτη διεύθυνσις τῶν πραγμάτων. Ἀγαπητὸν ὃν ἔκπαλαι καὶ σεβαστὸν τὸ ὄνομα τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἀγαπητότερον καὶ σεβαστότερον ἀνέδειξεν οὗτος, δι' ἣν ἐβεβαίωσεν ἀρετὴν καὶ ἀξιοπρέπειαν ἐν πᾶσι, πατριωτισμὸν δὲ δυσπαράμιλλον ἐν ταῖς ἐθνικαῖς ἀνάγκαις, καὶ γενναιότητα ἔσχον ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ Ἄρεως. Οἰκεῖα ἦσαν αὐτῷ πλεονεκτήματα ἢ εὐσέβεια, ἢ ἀγαθότης, ἢ μετριοφροσύνη, ἢ μία ἰδέα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἢ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου γογγυσμοῦ ὑπομονὴ ἐν ὅλαις ταῖς γενικαῖς ἢ μερικαῖς περιπετεῖαις. Ἐρώμενος τοῦ στρατιωτικοῦ σταδίου καὶ λατρεύων τὴν προσωπικὴν ἀρετὴν, ὅπου ἂν εὑρίσκε ταύτην, διετέλεσε μέχρι τοῦ σχηματισμοῦ διοικήσεως ἐθνικῆς ἢ ἠθικῆς δύναμις ἐκείνη, εἰς ἣν ὀφείλεται κατὰ πολὺ ἡ ἐνότης τῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἐργασιῶν, ἢ ἐμφύχωσις τοῦ λαοῦ εἰς τὰς δυστυχίας καὶ τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν πρὸς τοὺς κινδύνους.

Ὡς πρόσωπον οὕτως ἀνώτερον, διηύθυνεν ἰδίᾳ κατὰ τὸ 1821 τὴν μεγάλην πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως, ἐξεστράτευσεν ὑπὲρ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κατὰ τοῦ εἰσπλεύσαντος στόλου τοῦ Καρᾶ-Ἀλῆ, ὠδήγησε τὴν ἔφοδον τῆς 4 Δεκεμβρίου κατὰ τῶν φρουρίων τῆς Ναυπλίας, καὶ ἐξεβίασε τὴν πτῶσιν τοῦ Ἀκροκορίνθου.

Κατὰ τὸ 1822 ἀναγορευθεὶς πρόεδρος τῆς πρώτης συγκροτηθείσης ἐθνικῆς βουλῆς, ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Φθιώτιδα, καὶ νικηθεὶς ἐκεῖ παρὰ τοῦ Μαχμοῦτ πασσᾶ τῆς Δράμας, ἐνίκησεν ἔπειτα αὐτὸν μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνου, τοῦ Μαυρομιχάλου καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων, ἐπιδραμόντα ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ τριακονταδύο χιλιάδων, ἐν τῇ Ἀργολίδι. Ὅσω περιῆλθε τότε ἡ ἐπανάστασις εἰς κρίσιν δεινὴν, τόσω ἐγένετο ἐνδοξότερα ἡ κατὰ τοῦ Δράμαλη νίκη καὶ πλήρης καταστροφή. Ἐλιπον πλέον οἱ μεγάλοι ἀντιπερισπασμοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου νικηθέντος, τοῦ πολέμου τῆς Περσίας παύσαντος, τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ καταστραφέντος καὶ τοῦ Σουλίου παραδοθέντος. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν Σουλτάνος τῆς Τουρκίας ἠδυνήθη τότε τὴν κίνησιν ἰσχυρῶν δυνάμεων γηίνων καὶ θα-

λασσίων· ὁ δὲ Μεττερνίχ τῆς Αὐστρίας βεβαίως καὶ προσεχεῖς περιέμενεν ἐν Βερώνῃ τὰς εἰδήσεις περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἄλλ' οὔτε αἱ ἐλπίδες τοῦ Μαχμούτ ἐπραγματοποιήθησαν, οὔτε αἱ εὐχαὶ τοῦ Μεττερνίχ εἰσηκούσθησαν παρὰ τῷ Θεῷ τῆς δικαιοσύνης. Καθὼς δ' ἀρχιστράτηγος Μαχμούτ πασσᾶς ἐνεταφιάσθη ὁλόσωμος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· οὕτω καὶ ὁ ἕτερος ἀρχιστράτηγος Ὁμέρ Βρυώνης κατεστράφη πρὸ τοῦ Μεσολογγίου διὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, τοῦ Μάρκου Βότσαρη, τῶν Ῥουμελιωτῶν καὶ τῆς βοηθείας τῶν Πελοποννησίων· οὕτω καὶ ἕτερος στρατάρχης ὁ Τσελαλετὶν βεγῆς ἀπέτυχεν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑλλάδι διὰ τοῦ Ὀδυσσεύς Ἀνδρούτσου· οὕτω καὶ ὁ Καπετὰν πασσᾶς πυρίφλεκτος μετὰ τῆς ναυαρχίδος ἐξεσφενδονίσθη εἰς τὰ νέφη παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρου πρὸ τῆς Χίου· οὕτω καὶ ὁ Τουρκικὸς στόλος, νικηθεὶς παρὰ τοῦ Ἀνδρέου Μυαούλου πρὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ὤχετο ὑπὸ τὰ τείχη τοῦ Ἑλλησπόντου.

Μετὰ τὴν ἐν Ἀστρεὶ Ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1823, ἔμενεν ἐν τῇ Τριπόλει ἰδιωτεύων καὶ οὐδόλως ἀναμιγνύμενος τοῖς κοινοῖς πράγμασιν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης. Δύο τινὰ ἐθεώρει τὴν μᾶλλον θανάσιμον πληγὴν κατὰ τῆς πατρίδος, τὰ ἐξωτερικὰ δάνεια καὶ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους· τὰ δάνεια μὲν, ὡς τὸ ζώπυρον τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς φιλαρχίας, τὴν μόνην ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν παράλυσιν, καίτοι ἔχοντα αἰτίαν τὰς πολεμικὰς ἀνάγκας· τὰς ἀλληλομαχίας δὲ, ὡς τὸν μόνον σύμμαχον τῶν ἐχθρῶν καὶ τὸν πρόδρομον τῆς ἀποτυχίας τῆς ἐπαναστάσεως. Ἐθεώρει ἄλλως, ὅτι διὰ τῶν δανείων καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἢ οἱ Τοῦρκοι ὑπερισχύσουσι κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἢ ὁ ξενισμὸς ἐπιβληθήσεται κατὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἄλλ' οὐδὲν ἄλλο δυνάμενος ἕνεκα τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ἀπεῖχεν ἀκριβῶς, σώζων ἑαυτὸν ἀπὸ εὐθύνης τοιαύτης καὶ λυπούμενος βαθέως διὰ τὴν εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα διαίρεσιν τῆς Ἑλλάδος.

Περιῆλθον οὕτω τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν κρισιμωτέραν κατάστασιν καὶ μεθ' ὅλους τοὺς ἐπὶ τετραετίαν συνέχευς θριάμβους κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ μεθ' ὅλα τὰ διπλᾶ δάνεια, κακὰ κακῶς διαχειρισθέντα. Τῷ 1825 ὁ Αἰγύπτιος στρατάρχης Ἰβραχὴμ πασσᾶς, ὁδηγῶν στρατὸν ἰσχυρὸν καὶ γεγυμνασμένον, κατεπάτει τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν καθέδραν προεχώρει, ἵνα φέρῃ τὸν τελευταῖον κατὰ τῆς ἐπαναστάσεως πέλεκυν. Τοῖν δανείων καὶ τῶν ἐμφυλίων πολέμων οἱ ἄνθρωποι, συναισθανθέντες τότε, ὅτι « ἡ σύμπνοια καὶ ἡ σύμπραξις ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἶναι « ὁμολογουμένως τὸ μόνον ἀκαταμάχητον ὄπλον ἐναντίον τοῦ « ἀσπόνδου ἐχθροῦ τῆς πατρίδος, » ἡμνήστευσαν τῇ 18 Μαΐου τοὺς ἐπὶ ἀνταρσίᾳ φυλακισθέντας ἢ φυγαδευθέντας. Ὁ Ὑψηλάντης, ζητηθεὶς ἤδη ἐκ τῶν περιστάσεων, ἄφησεν ἐν μέρει, ὡς ὥφειλε, πᾶσαν ἄλλην ἰδέαν, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς ἱκανῶν πατριωτῶν τῆς Ναυπλίας, καὶ ἐν τῇ Λερναίᾳ

λίμνη ἐπιτεθέντα κατ' αὐτοῦ τὸν Ἰβραχὴμ πασσᾶν ἀπείσωκε. Ἐπανακάμψαντος δὲ τοῦ ἐχθροῦ τούτου εἰς τὴν Τρίπολιν, ἀνέβη καὶ οὗτος εἰς τὸ ἐν Βερβένοις συγκροτηθὲν πολυάριθμον στρατόπεδον, ὅπου νικήσας κατὰ τὴν πρώτην μάχην αὐτὸν, ἐνικήθη κατὰ τὴν δευτέραν, μόλις διαφυγὼν τὴν αἰχμαλωσίαν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰσῆχθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἑλλήνων ἡ ἰδέα τῆς ἀγγλικῆς προστασίας. Ἀπόστολοι ἐξώθεν πεμφθέντες, ἰδίως εἰς μὲν τὴν Πελοπόννησον πρὸς τὸν Κολοκοτρώνην, εἰς δὲ τὴν Ὑδραν πρὸς τὸν Μυαοῦλην, ἐπέτυχον ἔνεκα τῶν προόδων τοῦ Ἰβραχὴμ πασσᾶ, καὶ οὕτω παραδεχθεῖσα ὑπεγράφη παρὰ πολλῶν μία κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1825 μνηνολογουμένη πρᾶξις, δι' ἧς « ὁ κλῆρος, οἱ παραστάται, οἱ ἄρχηγοὶ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους... ἐξέθετον ἐκουσίως τὴν ἱεράν παρακαταθήκην τῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας, ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως ὑπὸ τὴν μοναδικὴν ὑπεράσπισιν τῆς Μεγάλης Βρετανίας. »

Κατὰ τῆς πράξεως ταύτης ἀντέστη ἀναφανδὸν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, συμφώνους ἔχων τὸν Μαυρομιχάλην καὶ ἄλλους, διαμαρτυρίαι δὲ Ἑλλήνων τε καὶ Φιλελλήνων ἐγένοντο, καὶ φυλακίσαις κατὰ διαφόρων προσώπων ἔλαβον χώραν. Τότε ἐνισχύθη τὸ διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου στρατηγοῦ πρὸς ἀρξάμενον πνεῦμα ὑπὲρ τοῦ Δουκὸς τοῦ Ὁρλεανς, ὡς ἐπιδόξου βασιλείας τῆς Ἑλλάδος. Τότε ἐνηργήθησαν καὶ ἀποστολαὶ πρὸς τε τοὺς ἐν Γαλλίᾳ καὶ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν τῆς Ῥωσσίας Βουτένιεφ, κοινὴν ἀντὶ μοναδικῆς ἐπικαλούμεναι τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὑπεράσπισιν τῶν μεγάλων χριστιανικῶν Δυνάμεων.

Ἐξ ἐναντίας, κατὰ τῆς συστάσεως ταύτης καὶ ὑπὲρ τῆς πράξεως τοῦ Ἰουλίου συνησπίσθησαν δι' ἐγγράφου τῆς 23 Αὐγούστου 1825, καὶ ἐκηρύχθησαν « ἀδιαλύτως ἐνωμένοι » ὁ Κολοκοτρώνης, Γεώργιος Κουντουριώτης, Βρεσθένης Θεοδώρητος, Πανοῦτσος Νοταρᾶς, Μαυροκορδάτος, Ἀναγνώστης Δεληγιάννης, Ἀνδρέας Λόντος καὶ ἄλλοι. Ἀλλ' ἀποδίδομεν ἡμεῖς ἓνα τὸν νοῦν εἰς τὴν διαγωγὴν ὧν, πειθόμενοι, ὅτι, οὐθ' ὅσοι ἐνήργησαν καὶ ὅσοι ὑπέγραψαν τὴν πρᾶξιν τοῦ Ἰουλίου, ἤθελον κυρίως « τὴν μοναδικὴν ὑπεράσπισιν τῆς Μεγάλης Βρετανίας, » οὔτε ἡ Μεγάλη Βρετανία ἤθελεν ἕτερόν τι, ἢ μόνην τὴν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων πρωτοβουλίαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Οὕτω δὲ, ἔνθεν μὲν ὡς μέσον καὶ οὐχὶ ὡς τελικὸς σκοπὸς παραδεχθεῖσα, ἔνθεν δὲ ἐπιμόνως πολεμηθεῖσα, ἡ πρᾶξις τοῦ Ἰουλίου διηγείρει τὴν πολιτικὴν καὶ ἐθνικὴν φιλοτιμίαν τῶν ἰσχυρῶν, καὶ τὴν ἀπὸ κοινοῦ μέριμναν προεκάλεσεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, μόνης τῆς ἀμεταβλήτου Αὐστρίας ἐξαιρεθείσης. Ἀποδείξεις εἰσὶν ἡ ὑπὸ τοιοῦτον γενικὸν πνεῦμα γενομένη ἀπάντησις τοῦ Βρεττα-

νικοῦ ὑπουργείου, ἡ σύγχρονος πρότασις τῆς Γαλλίας περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐν Ἑλλάδι συστάσεως συνταγματικῆς μοναρχίας, καὶ ἡ ἐν Πετροπόλει σύνταξις τοῦ ἀπὸ 23 Μαρτίου (4 Ἀπριλίου) 1826 πρωτοκόλλου.

Ἄλλ' ἂν ἐπὶ τῆς περιστάσεως ταύτης πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων εὐρέθησαν ἐν τῷ αὐτῷ σημείῳ, ἐπὶ τινος ὅμως μεταγενεστέρας, ναὶ μὴν καὶ σοβαρωτέρας, μόνος ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἀντετάχθη παρῶρησίᾳ, καὶ ἀντετάχθη οὐχὶ ἐναντίον ἀτόμων ἢ κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐναντίον Ἐθνοσυνελεύσεως, τῆς Γ' ἐν τῇ Ἐπιδαύρῳ. Ἐπὶ τοσοῦτον ἀναλλοιώτους τὰς ὀρχὰς καὶ ἰσχυρὰς τὰς πεποιθήσεις, ὡς οἱ πρόγονοι αὐτοῦ, εἶχε. Συνέβη τότε ἡ κατακραυγὴ τὸ πᾶν πτώσις τοῦ Μεσολογγίου, αὐτοῦ τοῦ ἡρωικοῦ προπυργίου τῆς πατρίδος, αὐτῆς τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος τῶν Ἑλλήνων. Τρομερὸν φύσει καὶ ἀπελπιστικὸν τὸ γεγονός τοῦτο, τρομερώτερον πράγματι καὶ ἀπελπιστικώτερον ἐκρίνετο συνδυαζόμενον πρὸς τὴν ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἱσταμένην κατάστασιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Νήσων. Ἡ Ἐθνοσυνέλευσις, σκοτοδινιώσα ἐκ τῶν φοβερῶν ἐντυπώσεων, μόνον εἶδε μέσον ἀποφυγῆς τοῦ γενικοῦ κινδύνου τὸν συμβιβασμὸν μετὰ τοῦ Σουλτάνου, καὶ, ἄνευ οὐδεμιᾶς σκέψεως περαιτέρως, ἐπεκαλέσθη πρὸς τοῦτο τὴν μοναδικὴν μεσολάβησιν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας.

Ἦδη ἡ βαθυτάτη ἀθυμία διὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Μεσολογγίου ἔμεινεν ὑστέρα ὡς πρὸς τὴν ἀγανάκτησιν, ἣν διήγειρεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Ἑλλήνων ἡ διπλῇ πράξις τῶν πληρεξουσίων περὶ τε τοῦ συμβιβασμοῦ μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς μοναδικῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας. Οὐδεὶς ὅμως ἐτόλμα, καίτοι ὢν ἐν τῇ ἀληθείᾳ, καὶ μόνος ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, παρעυρισκόμενος ἐν τῇ Ἐπιδαύρῳ ὡς πολίτης ἀπλοῦς, διεμαρτυρήθη διὰ τοῦ πατριωτικωτέρου ἐνταυτῷ καὶ ἐντονωτέρου τρόπου. Ἡ παροῦσα ἄρα πολιτικὴ περίστασις τῆς Ἐπιδάουρου διαφέρει ποσῶς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου, καθ' ἣν, προκειμένου τοῦ μετὰ τοῦ Πάπα συμβιβασμοῦ τῶν Ὀρθοδόξων, ὅλοι μὲν, ὑπὸ ὁμοίων καὶ τότε κατειλημμένοι πολιτικῶν φόβων καὶ ἀπάτης, εἶπον Ναί, Μάρκος δὲ Οὐ;

Αὐτὴν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης καθεῖξε τὴν ὑπέρτιμον θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος. Οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν ἔγγραφον, διότι οὐδὲν τοιοῦτον ὑπῆρξε, μοναδικὸν ἅμα καὶ σπουδαιότατον διὰ τε τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν αἰτίαν, ἐξ ἧς παρήχθη. Ἡ ἀπὸ τῆς 12 Ἀπριλίου 1826 διαμαρτυρία αὐτοῦ τιμᾷ τὴν πατρίδα, καὶ διὰ τοῦ λαμπροτέρου περιβάλλει στεφάνου δόξης τὸ ὄνομα τῶν Ὑψηλάντων. Κατηγορῶν ὁ Δημήτριος τὴν περὶ συμβιβασμοῦ καὶ μοναδικῆς μεσιτείας πράξιν ὡς « παράνομον, ἀντιελληνικὴν καὶ διόλου ἀναξίαν ἐνὸς « ἔθνους, τὸ ὁποῖον ὑπεδουλώθη μὲν πολλάκις, πλὴν ποτὲ

« δὲν ἐσυμβιβάσθη μὲ τοὺς τυράννους του, « παρετήρει δι'
 ὅλης τῆς πεποιθήσεως καὶ εἰλικρινείας « πρὸς τὴν Γῆν Ἑθνικὴν
 « Συνέλευσιν τῶν Ἑλλήνων... Ὁ λαὸς, κύριοι, τοῦ ὁποίου παρῆρη-
 « σιάζετε τὸ πρόσωπον, δὲν σᾶς ἔδωκε πληρεξουσιότητα νὰ καταργήσητε
 « τὴν ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν ἀνεξαρτησίαν του... Σᾶς φοβίζει ἡ πτώσις
 « τοῦ Μεσολογγίου; Ἀφιερωθῆτε, ὡς καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀγῶνος, εἰς
 « τὴν χαρακτηριστικὴν ἐνέργειαν καὶ τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων...
 « Σᾶς θορυβεῖ ἡ ἔλλειψις τῶν πόρων; Καταφύγετε εἰς τὴν γενναιοφρο-
 « σύνην τῶν πολιτῶν... Ἐχομεν ἀνάγκην προστασίας; Ἄς καταφύγω-
 « μεν εἰς τοὺς ἡγεμόνας ὅλων τῶν ἐθνῶν... Ἐπιθυμοῦμεν εἰρήνην;
 « Ἄς τρέξωμεν εἰς τὰ ὅπλα... »

Ἄλλ' ἀντὶ πάσης ὀρθῆς ἐκτιμήσεως τῶν συλλογισμῶν αὐτῶν, οἱ πλη-
 रेξούσιοι ὑπέλαβον τὴν διαμαρτυρίαν ὡς τὴν πικροτέραν προσβολὴν
 κατὰ τοῦ ὁμοουσίου καὶ τὸ τολμηρότερον ἔργον κατὰ τῆς πατρίδος. Ἐν-
 τεῦθεν ἐξηγέρθη κοπετὸς μέγας, θόρυβος κραυγῶν ἀκατάσχετος, τῶν
 πλείστων καταμαρτυρούντων τοῦ Ὑψηλάντου ἐπὶ τὸ αὐθαδέστερον· ἀμέ-
 σως δὲ συνετάγη ψήφισμά τι, ἀπακλεῖον αὐτὸν τοῦ τίτλου καὶ τῶν δικαι-
 ωμάτων τοῦ πολίτου· καὶ ἰδίως ἐκ τῶν προκρίτων τῆς Πελοποννήσου καὶ
 τῶν ναυτικῶν Νήσων προέβησαν τινες καὶ ὑπὲρ τὴν ἐσχάτην ταύτην πα-
 ραφορὰν, ἐπιμένοντες καὶ εἰς τὴν ἀτιμωτικὴν ἔτι ἀποπομπὴν αὐτοῦ ἐκ
 τῆς Ἐπιδάουρου. Τότε ἐγερθεὶς ὁ Κολοκοτρώνης ἠναντιώθη, εἰπὼν·
 « Ὡς ἔδω, κύριοι! Αὐτὸ μόνον δὲν γίνεται. Ἄς ἐνθυμηθῶ-
 « μεν, ὅτι Ὑψηλάντης ἦτον ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπαναστάσεως,
 « καὶ ὅλοι ἀπὸ ἡμᾶς φέρομεν διαταγὰς του. »

Εἰς τοιαῦτα ἐνίστε αἱ Συνελεύσεις, εἰς τοιαῦτα πολλάκις αἱ Κυβερνή-
 σεις περιπίπτουσιν ἀσύγνωστα ἀτοπήματα, ἀφαιρπαζόμεναι διὰ φι-
 λαυτίαν, ἢ μωραίνουσαι διὰ πράξεις καταδικαζόμενας ὑπὸ τῆς κοινῆς
 συνειδήσεως. Αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα ἀπέδειξαν τὸν ὀρθὸν πολιτικὸν νοῦν
 καὶ ἀναντίρρητον τὴν ἀλήθειαν, ὅσων ὁ Ὑψηλάντης ἔγραψε κατὰ τοῦ
 συμβιβασμοῦ καὶ τῆς μοναδικῆς μεσιτείας· διότι ἐπὶ τῆς αὐτῆς μὲν
 ἐποχῆς (Ἀπριλίου τοῦ 1826) ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Ῥωσσία συνέταξαν ἐν τῇ
 Περουπόλει τὴν πρώτην περὶ τῆς εἰρηνοποιήσεως τῶν Ἑλλήνων ἀπό-
 φασιν· κατόπιν δὲ ὁ Κάνιγκ παρετήρησε γράψας ἐκ τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως, ὅτι « οὐδὲν δύναται μόνος ἄνευ τῆς συνδρομῆς τοῦ
 « πρέσβεως τῆς Ῥωσσίας »· ἀκολούθως δὲ, προτάσει τῆς Γαλλίας,
 ἐγένετο ἐν Λονδίνῳ ἡ συνθήκη τῆς 6 Ἰουλίου 1827· καὶ τέλος πάντων
 ἐπῆλθον ἄλλα τε πολλὰ καὶ ἡ ἐν Πύλῳ ναυμαχία ὑπὸ τῶν τριῶν ὁμοῦ
 συμμάχων, καὶ ἡ διαπόντιος ἐκστρατεία τῶν Γάλλων, καὶ τὸ ἄρθρον
 10 τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης τῶν Ῥώσων. Μὴ λησμονήσωμεν
 προσέτι τὰ πολλὰ ὕλικὰ βοηθήματα, δι' ὧν οἱ λαοὶ τοῦ χριστιανικοῦ

κόσμου, καὶ ἰδίως οἱ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀμερικῆς, ἐδοθήθησαν τῇ Ἑλλάδι μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, ἐμψυχώσαντες ἐκ τῶν πρώτων τὸν ἐξακολουθήσαντα πόλεμον ταύτης.

Ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης, πιστεύων εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ καθῆκον αὐτοῦ, ἀναπεπαυμένην εἶχε τὴν συνείδησιν καὶ μεθ' ὅλα τὰ διατρέξαντα ἐν τῇ Ἐπιδαύρῳ. Ἰδιωτεύων ἐν Ναυπλῖα, τὴν αὐτὴν πάντοτε ἀγάπην καὶ τὸν αὐτὸν σεβασμὸν τῶν πολιτῶν ἔχαιρε, καὶ σπουδαίως συνυπεστήριζε τὸν περιώνυμον στρατηγὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην, δι' ὅσων ὁ φίλος αὐτοῦ ἱατρὸς Βαλλῆς διέθετεν ὑλικῶν βοηθημάτων τῆς Γαλλίας. Ἐδικαιώθη ἄρα ἐκ τῶν πραγμάτων ὁ Ὑψηλάντης, διότι ἀντὶ συμβιβασμοῦ ἐξηκολούθησεν ὁ πόλεμος, καὶ ἀντὶ ἐνὸς ὑπερασπιστοῦ ἡξιώθη τριῶν ἢ Ἑλλάς. Ἐδικαιώθη ἔτι καὶ νόμῳ ὁ Ὑψηλάντης, διότι ἡ αὐτὴ τῆς Ἐπιδαύρου Συνέλευσις, ἐπαναλαβοῦσα τὰς ἐργασίας ἑαυτῆς ἐν τῇ Ἑρμιόνη, ἐπανήγαγε τοῦτον εἰς τὰ πολιτικὰ αὐτοῦ δικαιώματα. Ἀλλ' ἐπαθεν ὕβρισθαι, ἀποκλεισθαι, κινδυνεύσας. Καὶ μήπως ἡ ἀλήθεια ὑπηρετήθη ποτὲ ἄνευ μαρτυρίου;

Ἡ πρόσκλησις τοῦ Ἰωάννου Καποδιστρίου ἦτο διὰ τὸν Δημήτριον Ὑψηλάντην οὐχὶ ζήτημα, ἀλλ' ἰδέα παραδεδεγμένη πρὸ χρόνων. Ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἐξεφράσθη ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν ὁκτώβριον τοῦ 1821· ἀλλὰ πρῶτος ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης προέτεινεν, ἐν Ἀθήναις ὧν κατὰ τὸν αὐγούστον τοῦ 1822, καὶ πρῶτος τὴν γενομένην τότε πρόσκλησιν ὑπέγραψε μετὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς Ἀνδρούτσου, τῶν προκρίτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος καὶ πολλῶν ὀπλαρχηγῶν τῆς Πελοποννήσου. Εἰ μὴ ἐπέτυχε τότε ἡ πρόσκλησις αὕτη καὶ ὡς μερικὴ καὶ ἕνεκα τῶν ἐξωτερικῶν περιστάσεων, συγκροτουμένης μάλιστα τῆς ἐν Βερῶνῃ συνόδου, προανέκρουσεν ὅμως τὴν ἐκφρασθεῖσαν κατὰ τὸ 1827 ἐθνικὴν θέλησιν, συνεργασθέντος καὶ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης τοῦ Ὑψηλάντου μεθ' ὅλης τῆς εἰλικρινείας.

Δι' ἴσης καὶ ὁ Καποδίστριας ἐξετίμησεν εἰλικρινείας τοὺς προγονικοὺς καὶ προσωπικοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνας τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου, ἀναδείξας αὐτὸν στρατάρχην κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἐπὶ κεφαλῆς στρατοῦ ἐννεαχισχιλίων περίπου. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐκυρίευσον οἱ Τούρκοι ὅλων μὲν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, ὅλων δὲ τῶν τῆς Ἀνατολικῆς μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπεβάλλετο ἄρα τῷ Ὑψηλάντῃ ἔργον, οὐ μόνον δύσκολον, προκειμένης τῆς ὁργανώσεως τοῦ ἀτάκτου στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ πολύμοχθον, προκειμένης τῆς ἀπαλλαγῆς τοσούτων κατεχομένων ἐπαρχιῶν. Ἀληθῶς ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην συνεβιβάζετο καὶ ὑπέκυπτε πᾶσα προσωπικότης στρατιωτικὴ· καὶ ὅμως ἡ ἐφαρμογὴ ὁργανισμοῦ, καίτοι ἀπλουστάτου, καὶ ἡ εἰσαγωγή μιᾶς τινος τάξεως καὶ

πειθαρχίας ἦσαν τὸ δυσχερέστερον τῶν ἔργων δι' ἄξιωματικούς μὲν, ἀρ-
νουμένους τὴν γραμμὴν καὶ τὸν σχηματισμὸν καταλόγων ὀνομαστικῶν,
διὰ στρατιώτας δέ, πιστεύοντας κτηνώδη τὴν γραμμὴν καὶ ἀτιμωτικὴν
τὴν καταγραφὴν.

Ὁ Ὑψηλάντης ὑπερενίκησε τὰς τοιαύτας δυσχερείας· ὁ δὲ ρουμελικὸς
στρατὸς, ὁ τόσῳ γενναῖος οὗτος στρατὸς, ὁργανωθείς εἰς χιλιαρχίας, ἐπε-
θεωρεῖτο κατὰ δεκαπενθημερίαν, τακτικῶς ἐμισθοφορεῖτο καὶ ἐτροφοδο-
τεῖτο. Ἡ ὁργάνωσις αὐτοῦ οἰκονομικὴ ὅλως ἦτο, τὴν βεβαίωσιν προ-
τιθεμένη τῆς πραγματικῆς δυνάμεως καὶ τὸ πρῶτον εἰς τὴν πειθαρχίαν
βῆμα.

Ὅστις ἀνατρέξῃ εἰς τὰς μεγάλας πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῶν
Ἀθηνῶν· ὅστις λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὰ τοσαῦτα κατὰ τοῦ Ῥεσιδ Μεχμέτ
πασσᾶ (τοῦ Κιουταχῆ) ἡρωϊκὰ ἔργα τοῦ ἐνδόξου Καραϊσκάκη, ἐκεῖνος
ἐννοεῖ μόνος, περὶ τίνος στρατοῦ γίνεται λόγος ἐνταῦθα.

Ἐπὶ κεφαλῇς τούτου ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης ἐν διαστήματι δεκα-
τεσσάρων μηνῶν, μετὰ πολλὰς σπουδαίας μάχας καὶ μετὰ ἱκανὴν αἱμα-
τοχυσίαν, ἀπῆλλαξεν ἐκ τῶν Τούρκων τὰ μὲν Κράββαρα, τὴν Δωρίδα
καὶ τὴν Εὐρυτανίαν διὰ τῆς Ἀπὸ καὶ Γης τῶν χιλιαρχιῶν, αἱ ἐδιοίκουν
ὁ Κίτσος Τσαβέλλας καὶ ὁ Ἰωάννης Στράτος· τὴν δὲ Λεβαδείαν, Ἀμ-
φισσαν καὶ Λοκρίδα διὰ τῆς Βπὸ τοῦ Χριστοδοῦλου Χ. Πέτρου, τῆς Ἀπὸ τοῦ
Γεωργίου Δουβουνιώτου, τῆς Επὸ τοῦ Νικολάου Κριεζώτου, τῆς
Σπὸ τῶν Ὀλυμπίων, τῆς Ζπὸ τοῦ Βάσσου Μαυροβουνιώτου, τῶν πεν-
ταχοσιαρχιῶν Ἰωάννου Ρούκη καὶ Διονυσίου Εὐμορφοπούλου, καὶ τῆς
ὑπὸ τὸν Σπύρον Μίλιον φρουρᾶς. Ἐν ταῖς Θήβαις ὑπέστη ἀντίστασιν
κρατεράν, πολεμῶν ἐπὶ τριμηνίαν κατὰ τοῦ Ὁμέρ πασσᾶ τῆς Εὐβοίας
καὶ Ἀττικῆς· ἡ δὲ φρικαλέα διάλυσις τοῦ στρατοῦ, γενομένη τῇ ἑσπέρᾳ
τῆς 8 αὐγούστου 1829, ἠνοιξε τὰς Θερμοπύλας εἰς νέαν τῶν Τούρκων
ἐπιδρομὴν ὑπὸ τὸν Ἀσλὰν βεγῆν, καταλαβόντα ἀναιμωτὶ ἀπάσας μέχρι
τῆς Βοιωτίας τὰς πολεμικὰς θέσεις. Μετ' οὐ πολὺ ὁμοῦς ἐκτῆσατο τὴν ἐν-
δοξον ἐν τῇ Πέτρᾳ νίκην κατ' αὐτοῦ τοῦ Ἀσλὰν βεγῆ καὶ τοῦ Ὀσμὰν
Ὀττὰκ Ἀγᾶ, ὁδηγούντων ὀκτακισχιλίους, καὶ διὰ τῆς περιωνύμου συν-
θήκης τῶν 12 Σεπτεμβρίου ἐξέβαλεν ἔξω τῶν Θερμοπυλῶν ἀμφοτέρους,
ἀποδόσας οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐλευθέρως μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὴν Βοιωτίαν
καὶ τὴν Λοκρίδα. Ἡ μάχη τῆς Πέτρας ὑπῆρξεν ἡ τελευταία μεταξύ
Ἑλλήνων καὶ Τούρκων.

Ἐκ τῶν ὀλίγων, ὅσων εἶπομεν, εἶδε πᾶς τις τὸν ἄνδρα, ὅστις καὶ ἀρ-
χηγῶν καὶ ἀπραγμονῶν ἐτίμησε τὴν πατρίδα, οὐδ' ἔψευσε τὴν παράδοσιν
τῶν προγόνων αὐτοῦ, βεβαιώσας, ὥς ἐκεῖνοι, οἷαν τις ὀφείλει αὐταπάρ-
νησιν, τιμιότητα καὶ καρτερίαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐκ ταύτης
μόνης πηγάζουσαν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος. Διὰ ταῦτα, ἀπο-

βιώσας ἐν Ναυπλίᾳ κατὰ τὸ 1832, μέλος ὦν τῆς τότε Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐκηδεύθη μὲν διὰ δημοσίας δαπάνης, ἐμακαρίσθη ὁμῶς ὡς εἰς τῶν πρώτων καὶ ἐναρετωτέρων πολιτῶν, ὡς θέλει μακαρίζεσθαι ἡ μνήμη αὐτοῦ δι' ὅλων τῶν ἐπερχομένων γενεῶν λόγῳ ἐθνικῆς τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης. Αἱ κατὰ τὴν μάχην τῆς Πέτρας κυριευθεῖσαι δύο τουρκικαὶ σημαῖαι ἐλάμπρυναν ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν ἐπισημοτάτην γενομένην ἐκφορὰν τοῦ στρατιώτου τούτου. Ἡ δὲ καρδία καὶ ἡ σπάθη αὐτοῦ, ὡς καὶ αἱ τοῦ Ἀλεξάνδρου τῷ 1828, ἐπεστράφησαν εἰς τὴν οἰκογένειαν, ἵνα σώζηται ἡ παράδοσις εἰς τοὺς νέους Ἐπιγόνους ταύτης.

Μίαν δὲ κατὰ παρέκβασιν φέρομεν παρατήρησιν τελευτῶντες. Ἐὰν ὁ ἄκρος Πελοποννησιασμός, ἀντιποιοῦμενος ἐαυτῷ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως, περιέκοψε τὰς δύο κυρίας ἐποχὰς αὐτῆς· ἐὰν οὕτω τὴν μὲν 25 μαρτίου 1821 καθιερώσας ὡς ἐναρχτήριον, ἡδίκησε τοὺς ἀπὸ τοῦ φεβρουαρίου κηρυχθέντας καὶ πρωταγωνισθέντας ἐν ταῖς Ἡγεμονείαις, διαγράψας ὡς ἐν μηδὲν τὰς τοσαύτας ἐνδόξους θυσίας τούτων ὑπὲρ τῆς ὅλης πατρίδος· τὸ δ' ἔτος 1827 κηρύξας ὡς τὸ τέλος, ἡδίκησε τοὺς μέχρι τοῦ 1829 ἐξακολουθήσαντας τὸν ἀγῶνα ἐν τῇ Στερεᾷ, διαγράψας ἐπίσης ὡς ἐν μηδὲν τοσαύτας μάχας καὶ τοσαῦτα ἀνεγερθέντα τρόπαια κατὰ τῶν βρυχάρων· δικαία ὁμῶς καὶ ἀμερόληπτος ἡ ἱστορία, αὕτη ἡ ἀληθὴς φωνὴ τῶν γεγονότων, θέλει καὶ ὀρίζει τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως ἀπὸ τῆς 24 φεβρουαρίου τοῦ 1821 ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ, τὸ δὲ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως κατὰ τὴν 12 Σεπτεμβρίου τοῦ 1829 ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ.

Ἐν Ἀθήναις τὴν 15 Ἀπριλίου 1861.

I. ΦΙΛΗΜΩΝ.